Obama ile birlikte ABD'nin Ortadoğu'ya ilişkin enerji politikasını da değiştirmesi bekleniyor

Petrol yasası OBAMA dönemine kaldı

Irak'taki ABD varlığının çekilmesi ya da etkisini yitirmesi, İran'ın - Ortadoğu merkezli enerji politikasında - elinin son derece güçlenmesine neden olacaktır. Böyle bir durumda Irak'taki Nuri el Maliki hükümeti ile güçlü Şii ortak paydasında olan Tahran yönetiminin Irak'taki etkisini daha arttırmasının yanı sıra, bölgesel dengeleri de daha kolay değiştirmesinin yolu açılacak. Bu da Washington yönetimindeki stratejik/diplomatik oyun kurucular tarafından adeta bir "kabus senaryosu" olarak değerlendiriliyor.

Bahadır Selim DİLEK

ANKARA - ABD'de yapılan 4 Kasım seçimlerinden Demokratların adayı **Barack Obama**'nın zaferle çıkması, son yıllarda öne çıkan küresel enerji rekabetinde de dengelerin değişmesine neden olacak. ABD'nin 2003 yılında Irak'ı işgali sonrasında, büyük petrol şirketlerinin büyük umut bağladığı hidrokarbon yasası **George Bush** döneminde onaylanmadı. Yasanın Irak parlamentosundan onay alması, büyük bir olasılıkla Obama'nın Beyaz Saray'a yerleşeceği 20 Ocak sonrasına kalacak. Ancak, Obama'nın başta asker çekme konusu olmak üzere Irak'a ilişkin taahhütleri dikkate alındığında, Irak Parlamentosu'nun söz konusu yasaya onay vermesi durumunda bile ABD Irak'taki petrol pastasından pay almada sıkıntılar yaşanacağı açık biçimde görünüyor.

Obama döneminin Ortadoğu'ya ilişkin olası enerji politikalarının ayrıntısına bakmadan önce, yeni başkanın bölgeye ilişkin taahhütlerini ortaya koymak önem taşıyor. Obama'nın Ortadoğu politikasının odak noktasında Irak yer alıyor. Daha adaylığı bile kesinleşmeden Irak'taki ABD askerlerini çekeceği açıklayan Obama, bu sürecin 16 ayda tamamlayacağı ve arkada hiçbir kalıcı ABD üssü bırakmayacağı taahhüdüne kendinisini öylesine bağladı ki, bu vaadini yerine getirmemesi durumunda inandırıcılığının kalmayacağını söylemek hatalı olmaz.

Türkiye'nin eski Washington Büyükelçisi ve Türk-Amerikan ilişkilerini çok bilen emekli Büyükelçi **Şükrü Elekdağ**'a göre ABD güçlerinin Irak'tan ayrılması, Washington'un Irak'taki askeri ve siyasi varlığıyla korumayı öngördüğü ve **"yaşamsal"** nitelendirdiği global stratejik çıkarlardan vazgeçmesi anlamına gelecek. Bu noktada ABD'nin global stratejik çıkarlarını biraz daha ayrıntılandırmak gerekiyor. Elekdağ bu global stratejik çıkarları, **"ABD'nin, Avrasya'nın kilit bölgeleri üzerinde varlık ve nüfuzunu sürdürmesi; Ortadoğu, Kafkasya ve Orta Asya'da enerji kaynakları ve yolları üzerinde kontrol kurması ve İsrail'in güvenliğinin sağlanması"** olarak sıralıyor. Obama'nın seçim taahhütlerini yerine getirmesi, ABD'nin Körfez bölgesinin kontrolündeki tekelci konumunu kaybetmesine ve bölgesel hegemon bir devlet statüsünü kazanmış olan üstelik Washington'a meydan okuyan İran'a meydanı boş bırakmasına yol açacak.

Yine Elekdağ'a göre **"Dev petrol şirketleri ve nüfuzlu İsrail lobisi tarafından da desteklenen ABD derin devleti, böyle bir siyasi karara şiddetle karşı çıkar ve ABD'nin 21. yüzyılda yegane süper güç konumunu sürdürmesini tehlikeye düşürecek Obama'nın bu önerisini uygulatmaz."**

Bu noktada, Obama'nın seçim kampanyası döneminde petrol şirketlerinden aldığı paralara ilişkin yapılan, **"Cumhuriyetçi McCain'in Büyük Petrol şirketlerinden aldığı para Obama'dan fazla. Fakat Obama da petrolcülerden, ne ölçüde liderlik sergileyeceğine dair sorular doğuracak miktarda bağış aldı. Büyük Petrol şirketlerinin bu işi para için yaptığını biliyoruz. Bu paranın halk adına Irak'a döneceğine dair de en ufak bir işaret yok"** değerlendirmesine dikkat çekmekte de yarar var. Obama'nın **"Biz Irak'ta milyarlarca dolar harcıyoruz. Oysa Irak petrol ihracatından milyarlarca dolar kazanıyor"** yönündeki sözlerinin yanı sıra yaptığı bir konuşmada **"Benim amacım petrol zulmünden kendimizi kurtarmaktır, Amerikan askerleri ve İsrail vatandaşlarını öldürmek için ödenen petro dolarlardan kurtulmaktır"** demesi de yeni başkanın bu konuya ilişkin yaklaşımlarını -eksenin aynı kalması koşuluyla- çeşitlendirebileceğini göstermişti.

Öte yandan Irak petrol yasa tasarısında yer alan sondaj ve işletmeyi de içeren bölüm yasalaşırsa, Üretim Paylaşma Anlaşması gereği Irak petrollerinin yüzde 75'i Batılı petrol şirketlerinin, bu paylaşımda aslan payı da ABD ve İngiltere'nin olacak. ABD derin devletinin böylesine önemli bir kazançtan kolay kolay vazgeçmesine çok fazla şans tanınmıyor. 1999'de ABD Başkan Yardımcılığı ile petrol işlerini birlikte yürütüp Halliburton şirketinin yönetim kurulu üyeliği de yapan **Dick Cheney "2010 yılına kadar günde 50 milyon varil petrole ihtiyaç duyuyoruz. Dünya petrol yataklarının üçte ikisi de, bu zenginliğe sahip Ortadoğu'da bulunuyor"** demişti.

Peki, Obama Irak'taki petrol pastasından ABD'nin dev petrol şirketlerinin pay almasını ya da söz konusu petrol kartellerin Irak'taki uzun dönemli çıkarlarını tehlikeye atacak biçimde asker çekme konusunda ısrarcı davranırsa, bölgede nasıl bir tablo ortaya çıkar?

Bu sorunun yanıtı aslında oldukça açık: Irak'taki ABD varlığının çekilmesi ya da etkisini yitirmesi, İran'ın - Ortadoğu merkezli enerji politikasında - elinin son derece güçlenmesine neden olacaktır... Böyle bir durumda Irak'taki **Nuri el Maliki** hükümeti ile güçlü Şii ortak paydasında olan Tahran yönetiminin Irak'taki etkisini daha arttırmasının yanı sıra, bölgesel dengeleri de daha kolay değiştirmesinin yolu açılacak. Bu da Washington yönetimindeki stratejik/diplomatik oyun kurucular tarafından adeta bir **"kabus senaryosu"** olarak değerlendiriliyor.

Böylece Tahran yönetimi, Çin ve Hindistan gibi büyük miktarlarda petrol talebi olan ülkelerin beklentilerini karşılamada önemli bir rol kazanmış olacak. Özellikle de Çin'in Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi üyesi olması dikkate alındığında, Tahran yönetimi için **"bölgesel enerji politikasında tek belirleyici durumuna gelecektir"** demek hatalı olmaz.

Bu nedenle Obama'nın seçimi kazanmasının ardından diplomasi kulislerinde Washington yönetiminin Irak'a ilişkin bundan sonra nasıl bir enerji politikası izleyeceği tartışılmaya başlanmış durumda...

Bütün bu açmaz içinde, Irak petrol piyasasını tamamen büyük şirketlerin denetimine geçmesinin zemini hazırlamış olan hidrokarbon yasası onaylansa bile, ABD askeri varlığı ve ABD'nin etkin güvencesi olmadan hiçbir Batılı petrol şirketinin kolay kolay Irak'a giderek, petrol işletmeciliğine ve petrol pazarlamacılığına soyunmayacağı biliniyor.

Öte yandan, yeni dönemde ABD'nin çıkarları söz konusu olduğunda İranlı liderlerle diplomasi yollu koşulsuz bir diyalog kurulacağını söyleyen Obama'nın İran'ın petrol ve doğalgazından yararlanma gibi konularda şansının artacağı yorumları da yapılıyor. Ancak, Obama seçimlerden önce yaptığı konuşmalarda İran'ın rotasını değiştirmediği taktirde Avrupa, Japonya ve Körfez ülkeleri ile birlikte İran'a karşı ekonomik ve petrol ihracına yönelik izolasyon politikasına gidileceğini de söylemişti. Obama, **"nükleer bir İran, bölgede durumu ters yüz edebilir. Nükleer silah, Tahran'a Irak'a müdahale etme ve petrol sevkiyatını engelleme imkanı verebilir"** demişti.

Obama'nın diplomasiye dayanan politikaları yanında ABD ve İsrail'in ekonomik ve stratejik güvenliği söz konusu olduğunda askeri seçeneği de saklı tuttuğu ise bilinen bir gerçek. O nedenle enerji politikaları konusunda Obama'nın İran ile ilişki kurarken daha dikkatli olmak zorunda olduğu yorumları da son dönemde öne çıkmış durumda. Sözün özü, ABD'nin dev petrol şirketlerinin Irak petrollerin işletmesi, satması ve karlarını maksimize etmesi için, öncelikle hidrokarbon yasanın çıkması, bu yasanın uygulamaya konması için de ABD askerlerinin Irak'ta kalması ve Washington yönetiminin etkin güvenvencesinin devamı gerekiyor. ■